

Adrian GORUN

Horăţiu Tiberiu GORUN

**1989. ROMÂNIA ÎNTRE REVOLUȚIE
ȘI LOVITURĂ DE STAT**

Adrian GORUN

Horațiu Tiberiu GORUN

1989. ROMÂNIA ÎNTRE REVOLUȚIE ȘI LOVITURĂ DE STAT

Copyright © 2015, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GORUN, ADRIAN

1989 România între revoluție și lovitură de stat / Adrian

Gorun, Tiberiu Horațiu Gorun. - București : Pro Universitaria, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-606-26-0297-0

I. Gorun, Tiberiu Horațiu

94(498)"1989"

PREFAȚĂ

România este azi membră a Uniunii Europene și a Alianței Nord Atlantice, intrând în rândurile țărilor civilizate. Au fost făcuți pași importanți în cei peste 25 de ani de la căderea regimului Ceaușescu, însă politicul a rămas încă dator față de cei care i-au asigurat succesiv legitimitatea. În multe domenii. Iar unul din domeniile restante este cel al restituirii adevărului complet cu privire la decembrie 1989. A adevărului necenzurat sau presărat cu fragmente ale falsului etic în care ideologiile osificate estompează valori și fapte. Crâmpeie de adevăr ni s-au oferit în acest sfert de veac, însă adevărul în integralitatea sa rămâne în sfera misterului, cu ample consecințe persuasive.

Două întrebări articulează întregul nostru demers: Ce s-a întâmplat în România în decembrie 1989? și Ce s-a întâmplat cu România după 22 decembrie 1989?

Un demers la care ne angajăm și care se va materializa în mai multe volume, decelând fapte, evenimente, procese și fenomene care au marcat istoria noastră recentă.

Despre decembrie 1989 s-a scris mult, fiind lansate în spațiul public opinii, ipoteze, chiar teorii de nivel empiric.

Cartea pe care o propunem cititorilor este una care observă și explică seria de evenimente ce s-au succedat în România în intervalul 22-25 decembrie 1989, precum și modalitățile în care ele au fost receptate de către diversele publicuri.

Suntem conștienți că vom crea simpatii, dar și multe antipatii. Însă rostirea adevărului este mult important decât vremelnicele opinii interesate.

Autorii

România de după 1989

CAPITOLUL I

REVOLUȚIE SAU LOVITURĂ DE STAT?

I₁ Ce s-a întâmplat în decembrie 1989 în România? Culisele instalării la putere

Momentul 22 decembrie 1989 rămâne, vrând-nevrând de referință în istoria românilor. Întemeiat sau nu, mersul evenimentelor obligă să se raporteze la el istorici, politologi, sociologi, economiști, juriști etc. teoreticieni sau practicieni, deopotrivă. 22 decembrie 1989 reprezintă un «dat», un reper care odată acceptat în conștiința comună ca reprezentând «Revoluția» - nu mai revendică recursul la (re) demonstrarea semnificației intrinseci. Conotațiile lui 22 decembrie 1989 sunt multiple, vizând mai mult notele ante și post decât notele prin care momentul în sine s-a manifestat în pura sa esențialitate. Versiuni contradictorii au ocupat spațiul public mai bine de două decenii, susținătorii lor confruntându-se prin argumente sau pretexte asupra „momentului de răscruce” din istoria noastră. Au existat oameni – unii încă în viață – care au cunoscut în amănunt mai toate acțiunile întreprinse atât la Timișoara, dar mai ales la București în 21-22 decembrie. Mulți au părăsit această lume, ducând cu ei „tainele” acelui moment, „plecând” cu convingerea că minciuna oficializată poate reprezenta un teren fertil pentru construcția unei noi societăți. Brucan, Militaru, Bârlădeanu, Apostol ș.a. la care se adaugă unii din capii televiziunii care a reușit performanța „transmiterii revoluției în

direct”, au știut exact ce s-a întâmplat atunci. De la ei nu mai e nimic de aflat.

Alții, care sunt în viață și care cunosc la fel de bine mersul evenimentelor, se mențin cantonați în minciuna pe care ne-au prezentat-o atunci, fiind părtași la construcția întregului arsenal de dezinformare. Ei încă poartă un nume și un prenume la care pot răspunde – atunci și dacă vor fi interogați – chiar dacă s-au autodeclarat «emanați». Printre acești «emanați» se regăsesc Ion Iliescu, Petre Roman, Athanasie Stănculescu, Gelu Voican Voiculescu, Virgil Măgureanu, Dumitru Mazilu (unii dintre ei renegați rapid) și de la ei trebuie recuperat adevărul. Adevărul și nu crâmpoie de adevăr ambalate cu grijă în minciuni cronicizate.

Tezei Revoluției, promovată de „emanați” i s-a contrapus teza loviturii de stat susținută atât de reprezentanții regimului Ceaușescu, cât și de opoziția ce se înfiripa în jurul fostelor partide istorice. Poate că tocmai acest amestec nefiresc al susținătorilor i-a redus în acel timp potențialul de credibilitate.

Reprezentanții de frunte ai Timișoarei, alături de marea parte a celor care au ieșit în stradă înfruntând tancurile și represiunea au reclamat chiar în zilele Crăciunului că li s-a furat revoluția, «emanații» așezându-se în fotoliile puterii și culegând roadele eforturilor mulțimii dezlănțuite. Ceea ce a făcut ca „puterea emanată” să-și nuanțeze de formă teza inițială: revoltele populare au declanșat procesul revoluționar, ei „sacrificându-se” tocmai spre a „salva Revoluția”. Fără a fi preocupați aici de a da verdicte, nu ne putem abstrage, totuși, de la demersul firesc, necesar oricărei investigații, demers prin care se aduc măcar corecții abordărilor anterioare.

De aceea, vom pune mai întâi la probă atât termenul „revoluție”, cât și termenul „lovitură de stat”.

Dicționarul explicativ al limbii române conține mai multe definiții pentru *revoluție*, însă pentru cazul în speță interesează

conotațiile termenului *revoluție socială*. Astfel, revoluția socială este definită ca:

- a) ansamblul transformărilor calitative profunde care cuprind fie sistemul social în întregime, fie unul sau mai multe subsisteme ale acestuia;
- b) schimbare bruscă și de obicei violentă a structurilor sociale, economice și politice ale unui regim dat;
- c) etapă a dezvoltării în care se produc transformări sociale profunde în toate domeniile vieții;
- d) acțiune organizată și condusă de o clasă progresistă (care antrenează la luptă masele populare), având adesea ca rezultat o schimbare radicală a vieții economice, sociale și politice;
- e) (din perspectivă populară) răsccoală, revoltă.

Alte definiții date revoluției:

- a) schimbarea bruscă, prin salt, a unui fenomen, care trece de la o stare calitativă veche la o stare calitativă nouă, superioară;
- b) transformare radicală în raporturile social-economice și politice ale unei societăți și care constă în trecerea puterii politice din mâinile vechii clase dominante, în mâinile unei noi clase, precum și în sfărâmarea vechilor relații de producție și instaurarea unor relații de producție noi, corespunzătoare nivelului de dezvoltare a forțelor de producție (definiția marxistă a revoluției sociale).

La rândul ei, *lovitura de stat* (fr. Coupd'État) sau *puciul* (germ. putsch) este definită ca o răsturnare bruscă și necondiționată a puterii legitime a unui stat, impusă prin surpriză de o minoritate, de obicei constituită din ofițeri militari sau comandanți paramilitari aparținând aceluiași stat, folosind forța. Lovitura de stat se deosebește de revoluție prin faptul că la revoluție există o participare masivă a populației la procesul de schimbare.

În situația în care o armată trece de partea unei revoluții, procesul se numește *lovitură de stat militară* sau *puci* numai dacă puterea este preluată exclusiv de un grup militar și dacă trecerea se face împotriva guvernului legitim și a puterii existente și în folosul unei puteri noi, revoluționare¹.

În ce măsură aceste definiții facilitează un răspuns concludent la întrebarea legată de natura evenimentelor din 22 decembrie 1989?

Un prim aspect pe care-l semnalăm este cel al ambiguităților pe care le cultivă definițiile date celor doi termeni, ambiguități în care se originează confuziile conținute de versiunile întreținute la noi.

Considerăm mai facil demersul prin decelarea mai întâi a semnificațiilor date loviturii de stat. Este necesar deci, să insistăm asupra unor note din definiție precum: „răsturnare bruscă și necondiționată”, „putere legitimă”, răsturnare „impusă prin surpriză de o minoritate”, răsturnare, prin „folosirea forței”.

Să le luăm succint pe rând, constatând în ce măsură aceste caracteristici pot fi atașate evenimentelor din decembrie 1989. Așadar:

- a) răsturnarea puterii regimului Ceaușescu s-a realizat într-un timp relativ scurt (dacă se are în vedere rapiditatea cu care s-au derulat evenimentele după „fuga” lui Ceaușescu), însă nu se poate vorbi despre acțiuni „bruste” întreprinse de o minoritate, ci de o pregătire psihologică prealabilă a cuplului dictatorial, Ceaușeștii fiind convinși că plecarea lor cu elicopterul din sediul fostului comitet central al partidului comunist reprezenta *doar* o retragere temporară din fața mulțimii și nicidecum părăsirea puterii. Prin urmare, părăsirea „bruscă” a sediului administrativ al puterii nu coincide cu „răsturnarea bruscă” a puterii, mai ales că cei care au pus la cale „fuga” nu cunoaștem să fi apelat la forța proprie sau la amenințarea cu forța proprie; apelul a fost la amenințarea cu forța mulțimii dezlănțuite;

¹ Alex. Mihai Stoenescu, HotNews.ro.

- b) privită în ansamblu, răsturnarea regimului Ceaușescu n-a fost și nici nu credem că putea fi – în condițiile date – „constituțională”. Resorturile și mecanismele constituționale erau puse în totalitate la dispoziția statului totalitar și puterii discreționare a dictatorului. În limitele constituționale, cuplul dictatorial ar fi fost imposibil de înlăturat (a crede că Marea Adunare Națională sau congresul partidului puteau răsturna puterea – și nu numai a cuplului – este de ordinul utopiei);
- c) Ceaușescu și echipa lui n-au venit la putere în urma unor alegeri libere în 1965, ci ca urmare a rezolvării unei posibile crize de succesiune la nivelul partidului unic. Practic, Ceaușescu a fost instalat prim-secretar al comitetului central al partidului comunist de către grupul Alexandru Drăghici, și Ion Gheorghe Maurer (grup din care făcea și el parte), la care s-a atașat Chivu Stoica (răsplătit cu președinția Consiliului de Stat), Gheorghe Apostol (oarecum preferat de Gheorghe Gheorghiu Dej) rămânând în afara sferei puterii. Ceaușescu poate fi considerat autorul unor repetate lovituri de stat, inclusiv al loviturii de stat dată în Marea Adunare Națională în momentul în care este ridicat la rangul de președinte al statului. Dacă ne raportăm la modalitățile în care regimul Ceaușescu a fost adus la putere – ca succesor al unui alt regim dictatorial, la rândul său ajuns la putere prin procedee nelegitime – puterea răsturnată în decembrie 1989 nu era legitimă (nu avem aici în vedere ideal-tipurile weberiene de legitimitate, întrucât constituția însăși – ca lege fundamentală – nu reprezenta voința majoritară liber exprimată). Raportându-ne exclusiv la textul Constituției, în limitele statului totalitar însă, puterea era constituțională. Ar fi fost vreo soluție alternativă atunci? Da. Cea invocată de Ceaușescu pe parcursul procesului: Marea Adunare Națională. Numai că, de același mare deficit de legitimitate suferea și acest organism al statului totalitar;

d) răsturnarea puterii să fi fost „impusă prin surpriză”, adică Ceaușescu să nu fi intuit și să nu fi fost informat în prealabil de iminenta sa debarcare. Urmărind comportamentul dictatorului – atât cât a putut fi urmărit în ziua de 25 decembrie 1989 – se poate lesne observa că, deși trecuseră două zile și jumătate de la părăsirea Capitalei, nici el, nici soția sa nu aveau habar ce se întâmplă. Elementul surpriză abia atunci a apărut pentru ei, deși au sperat că vor fi salvați de armată până în momentul aducerii în fața plutonului de execuție. Dar lucrurile trebuie detaliate aici, căutând răspuns la întrebarea: Care este momentul – exact – al înlăturării lui Ceaușescu de la putere, 22 sau 25 decembrie? Sau, altfel spus, de jure și de facto, când a fost înlăturat Ceaușescu? Pentru un răspuns articulat, derulăm, pe scurt, evenimentele.

Până la 22 decembrie 1989, ora 11³⁰, Ceaușescu și-a exercitat toate prerogativele. Nu știm ce dispoziții a dat (dacă a dat) în intervalul 11³⁰ 15⁰⁰, adică până la apariția lui Ion Iliescu pe postul televiziunii autodeclarate „liberă”. Întâlnirea de seară cu mulțimea din fața Palatului a „emanațiilor” este momentul „dizolvării tuturor structurilor de partid și de stat ale regimului Ceaușescu” (nicidecum ale regimului totalitar comunist). Invocându-se „fuga” lui Ceaușescu – anunțată încă de pe la ora 12⁰⁰, în direct la televiziune de Mircea Dinescu și Ion Caramitru – și voința poporului. Perindarea imediat după „fuga” lui Ceaușescu a unor persoane cu impact, care se adresau în direct poporului (Sergiu Nicolăescu, Nicolae Militaru, căpitanul Lupoi – primul care a anunțat că „armata este de partea poporului”, prin urmare un căpitan și nu un general –) nu clarifică, ci confuzionează lucrurile. Cert este însă că, de facto, Ceaușescu a încetat să mai fie șeful statului, fiind în imposibilitatea de a-și mai exercita prerogativele, din momentul în care a fost „depus”